

LIETUVISZKASIS

BAŁSAS.

METAS PIRMAS. Tas laikraštis yra tuptu LIETUVOS MYLETOJU. REDYTOJAS JONAS SZLUPAS. NAUJAS JORKAS, 9 d. LIEPOS M. 1885 m. No 2.

„LIETUVISZKASIS BAŁSAS“ IŠEJNA NAUJAME JORKE KETWERGE KOZNA NEDELE. KASZTUOJA ANT METU 2 DORIELU, O AUROPOJE 2½ DOR. ATSKIRAS NUMERIS 8 CENTAJ.

UZ COLI APGARŠINIMU ANT METU 10 DORIELU, O WIENA SYKI GARSINANT 20 CENTU UZ KOZNA EJLUKE. ADRESAS REDYSTES: JONAS SZLUPAS, 43 SPRING STREET, NEW YORK.

ENTERED AT THE POST OFFICE AT NEW YORK AS SECOND CLASS MATTER.

ASILAI IR DARBININKAI

Wasaros meta žmonelej buvo išėja i laukus ant darbo. O buvo tai sienapjūtis: Zmonelei pjowē sieneli ir linksmus buvo.

Tuomi tarpu netoli krumeluose ganēsi keli asilai, ir prie ju stowējo piemenukas, kurs birbyne turēdamas kaip kada ka pabirbindawo. Tiems tai asilams tulzīs degē priesz darbininkus: kam gi jie pjauna, gird', žole; kad jie jos ne-pjautu, tai mēs bent geriaus gautumēme pasigunyti. Insi-szirdia asilai wuodogomis szwaistydamos nuzylajo pas sawo piemenuka ant patarmēs. Piemenukas matydamas nusižia, minima sawo bandos linksminosi ir birbino raudulingaj ap-juokiszka giesmele, o asilai pamislyja, kad tai yra pargalin-ga karēs muzika, pasistriukoziodami blaustēsi ir kerszyjo darbininku darba i nekus pawersti. Susitaria wisi, pieme-nukas ir tie asilaj, szuo leis nulēkē i piewa, žole iszmynē, ir supjauta szieneli sutrypē ir iszkreikē i wisas szalis. Ir sugry-žia namo džiaugēsi tardami: tai kad jau muszome, tai muszome, nekūomet anie žmonelei nebegryzsz i piewa!

Bet apsigawo. Darbininku skaitlus ant ryto lauke pasi-daugino. Szieneli iszkrakytā greblēis sugrēbstia, ējo, walo-dami dalgeli' wisi padraug szieneli pjauti. O kaip sawo dar-ba pabaigē, tai susigawia asilus snsikinkē i drangas, ir pri-krowia wežimus liepē sziena wežti namōn; o ans piemenu-kas matydamas tokiā atmainā lowēsi sawo giesmutes birby-niuoti — nēs kas žino, tarē jis sau, ar nebus ir man taip pat kaip mano ganytiems asilams.

Ir taip parējo. Kad perējo metaj, ant kuriu piementukas buvo nusamdytas banda ganyti, ukininkas ji atleidē saky-damas: su asilais szneki, asilus keli priesz žmones, už tai ir darbo jieszkokisi tarp asilū. Ir piemenuko nekūs nebeprisi-ēmē in darba.

Taip tai ir mēs, brolel, eikiame isz wien dirbti sawo tē-wyniszkus lietuwiszkus darbus, o musu apskutgalwei prie-szininkai mums nekō neweikdami pikto padaryti taps panē-kinti ir praszalēcziu. Kur wienybē, ten stiprybē! J. K.

Ko susilauksime.

Dr. Kornēlijus Herz iszduoda prancuziszka moksliszka laikraštis wardu „elektriszka szwiesā“. Izangoje sziu metu jis tajp raszo: „Metaj 1885 yra paszaukti pamatyti iszriszi-ma didžiausiu tūžuocziu mokslo apie elektra. Galas tokio kinsnio i prieszaki wejkej apsirējksz; judētiniē syla galēs už pigia cziene [prekla, kajni] wisur kur buti priteikiama ir ne už ilgō wisatnāj pasiplatins elektriszkas apszwietimas, ku-ri dabar tik kur-ne-kur wartojame. Galwanoplastiszki dar-baj, tajp pat kajp ir wartojimas elektros prie iszgawimo me-tožu [nauglu] pasididins ir elektriszka syla, atidnota pasi-naudojiman darbininkuj, ka isztajsys, taj szendien sunku ir pasakyti. Prie to dabar yra ka tiktaj užbajgti labaj swarbus tardymaj apie teleponija. Pagal tuos naujus isztyrimus bus galima wienam akies mirksnyje sznekamaji žodi nusiunsti tožu tolimiausej ir jau dabar yra galima iszmatyti, kad gdop szio szimtmezio i wieta musu telegrapu ir pacztu stos i tar-nyste teleponas, norint tuomi tarpu tiek daug rodosi ēsant netikētiniu. — Geraj bus, kad mēs su brolejs tēwynyje ir sa-wo tarpe galēsime wienam akies mirksnyje pasisznekēti, no rint gywename toli toli wieni no kitu. J. K.

ISTANGA WIENO ŽMOGAUS.

Jau girdėjau ne wiena lietuwinka abejojant apie taj, ar musu tauta instengs atstowēti guoli swetimגענעזיר ir ju priespudi. Kad inkwēpti abejuoziams wilti, asz szī syki pa-

pasakosiu apie taj, ka gali ir wienas žmogus padaryti del sa-wo tautos, jeigu jis myli sawo kalba, sawo žmones ir sawo tēwynē.

Juozas Jurgis Strossmayeris gimē 4 d. wasario 1815 m. Osiekos mēste. Jo tēwaj buvo beturezej ukinkaj. Jis ējo i mokslā sawo gimtuwēje, o paskuj instojo in Uniwersiteta Peszto mēste, kur gawo lajpsni daktaro pilozopijos. 1838 m. jis užsigējdē ejt i kuningus, užsipelnē lajpsni daktaro teolo-gijos, ir iszsiszwentino turēdamas 23 metus amžiaus. Moks-luose primanus jis neužilgo pasiliko mokintoju Dijakowo seminarijoje, ir czia jis ēmē karsztaj užstawnētēi ir gynioti Kroatu gente priesz wingrus arba madžjarus, nēs tuomet buvo prasidėjusi asztri kowa [wajna] dēl iszlajkymo skirtu-mo tos slawiszkos gentēs. Osiekos mēste tuomet susitajsē draugystē wadinama „Osiekos nuosēdos“, kurios sanarej bu-wo smarkus prieszginēj prispaudėjams prigimtos kalbos. Susirinkimuose jaunus Strossmayeris tajp skandžej karsztaj sznekodawo apgindamas sawo tēwynē, kad tuomet wisi in ji sužiuo ir prieszininkaj ji pikeziausēj apniko. Taj buvo 1847 m. Wejkej po to kilo pamiszimas Wingruose. Strossmayeris budamas kapelonu ciecoriaus Ferdinando ir direktoriumi Augustanēmo Wiennos mēste, drauge su Jelacziu pristojā prie Austrijos, o tuomi labaj susilpnino majszta Madžjaru. Dar tebesitēsiant kowaj tarp Austrijos ir Wingrijos mirē Di-jakowe wietinis wyskupas Kukowic. Jaunus Strossmayeris, turēdamas 34 metus amžiaus, buvo jo inpediniu, o metus wēlaus tapē pakeltas i wyskupa Bosnijos ir Szirmijos.

Norint Austrija apwejkē sawo prieszininka, ne tuojau Kroatija susilaukē isz to nandos, kadangi czia prasidējo at-galinis ejsis ir Metternicho centralizmas. Matydamas, kad kitajp sawo tautaj dabar nekō gero daryti negali, wyskupas Strossmayeris atsidejo ant apszwietimo žmoniu. Sawo pini-gajs jis intajsē seminarija Dijakowe, parengē wisoj Slawoni-joje mokslawietes del wajkiu ir mergajeziu, ir priēg tam da-wē paszalpa dirbantiems dēl tēwynēs; jo piningajs iszejo ga-na daug moksliszku kningu dēl pietiniu Slawēnu, norint to wyresnybē neužkentē, jis prisidējo prie apgarsinimo wejka-tu garbingo Karadzico. Wisur wyskupas dirbo, wisiems jis inkwēpē dwase pakelti sunkenybes ir jas pargalēti.

Wojni tarpu sistema Metternicho' ēmē braskētēi. Nors prispauostos, bet ne nuslopintos gentēs ēmē ardyti inpuwusi walstijos trobesi, kuri pabajgē truszkonti ana kraujinga ko-wa ant lauku arti Solferynō. Wyresnybē matydama rejka-linguma atmajnu 1859 m. sukwiētē i Wienna guwiosius wy-rus isz wisos Austrijos, idant jie tartu, kajp rejki atgajwinti walstijiszka wienybe. Tarp kitu buvo užpraszytas ir Stros-mayeris.

Strossmayeris, sandorininku arba federalistu budamas, jau tuomet Wienoje rejkalawo, kad no Wingru atskirtu ka-ralystes Kroatijos, Dalmatijos ir Slawonijos, o jas sudētū in wiena. Bet jo noras neperējo, ir szendien Dalmatija prigulj prie Austrijos, o Kroatija ir Slawonija prie Wingrijos. Wy-resnybē bajmyjosi investiti tokiā naujiena. Strossmayeris ne-nusimine. I tēwynē sugryzias jis tolaus ware sawo tēwynisz-kus darbus. Tada jau buvo kilusi mislis Zagrebe intajsytie akademija del pietiniu slawenu; taj labaj patiko Strossmayeriuj, kurs noredamas paskubinti itajsyta tos akademijos dawe kelas deszintis tukstancziu māsztinū. Su jo pagefba ejo wiskas geraj, ir 1861 m. wyresnybe patwirtino statutas akademijos.

1865 m. Strossmayeris buvo deputotu Sajme, o 1866 m. jis buvo Peszte, kur drauge su paskirta komisija turejo ap-sznekēti sutarima tarp madžjaru ir kroatu, bet sutarimas in-wyko ne pagal nora Strossmayerio. Dabar, mataj, Wingrija buvo augsztaj iszkiūsi. Wokieczej austrus iszciezē pas Sa-dowa, ir Habsburgas nukelawias in Peszta užsidejo ant gal-

wos karuna szw. Stapono. Austrija ir Wingrija pasiliko wisu-kuomi, ir ar dywaj, kad tuomet wyresnybe mažaj rupinosi apie rejkalawimus Korwatu ir Strossmayerio, Slawaku, Ru-sinu ir Kroatu.

Prieszgyniuodamas Strossmayeris Wingrams užsitrauke nemylistinguma ciecoriaus. Už taj jis atsitrauke no polity-kos ir palikinas tēwynē iszswaziawo in užrubeži. I namus pa-gryzias atsidejo ejt in parlamenta, ir pasiszwente darbam mokslō.

Iszkilminga del Strossmayerio walandā buvo 2 d. rugse-jo 1867 m. Po ilgū ilgū stangu, pergalejus wisas pajnes, ta-pe atwerta akademija Zagrebo mēste. Suwaziawo daug sla-wiszku pasiuntiniu, wisur buvo džiaugsmas isz pabajgto di-džio darbo. Strossmayeris tape iszrinktas globeju akademijo, iki amžiaus galō, ir sawo szauinioj sznekteje sumyne pawy-dune kuningija, kuri sawo wisatiszkoj artiregysteje pradry-susi buvo iszmetinēti klejdima piningu del mokslu ir ap-szwajstos.

Didziū paskutiniu darbu del apszwajstos, kuri padare Strossmayeris, buvo ikurimas slawiszko uniwersiteto Zagre-be 1874 m. Tas darbas nauja garsa sutejke szwiesiam wysku-puj, ir kad jis 1875 m. szwente jubileju 25metinio sawo wyskupawimo, jis gawo tokiā padeka no žmoniu, kokios retaj retaj didziōs dwasios wyraj susitaukia. —

Ar gi mes lietuwinkaj negauname daug dang pamoks-lio isz tu darbu wyskupo Strossmayerio? Kodel pas mus ma-žaj yra tokiu kuningu, kurie daro gera del tēwynēs, del ap-szwajstos ir del mokslu? Be abejojimo, kad wisi griebtuosi i darba, ar gi mes neturetumeme gana moksliszku kningu, mokslawiecziu, ir sawo akademijas? Bet dar musu padange-se slankosi debesēj gana juodi... O pawejkslas Strossmayerio rodo, kiek iszsigali ir wienas žmogus, jeigu jis turi stip-rū norā ir pasiszwentiama. Ar lietuwinkaj neturi tiesos rej-kalauti, kad lietuwiszka draugija szelptu lietuwiszki ku-ningaj ir wyskupaj ir wisi kiti, kurie isz lietuwiszkos drau-gijos yra gimia ir tarp lietuwinku gywendami minta? Kiek Lietuw-Latwija turi sawo Strossmayeriu? 8. II. 85. K.

SZIS BEJ TAS APIE SUWIENUOTAS WALSTIJAS.

Daug musu brolu lietuwinku yra, abiwatelejs [tewisz kajnejs, ukesajs] Suwienuotu Walstiju Amerikos, o jie isz sawo tēwynēs Lietuwos iszejo be mokslu, tajgi be žiniu ir apie žianes. Man atsitiko regeti daug tokiu bicziulu, kurie pergywenia Amerikoje 10 metu ir dangiaus negali pasakyti, kur yra Suwienuotos Walstijos, norint ir jose gywena; o ir tokiu radau, kurie nežino walstijos arba steto ar taj miestas yra ar kas kitas, o wēl kiti stetus walscejsz wadina. Rodosi, kad asz neinartinsiu nej wieno isz brolu trumpaj apraszda-mas padėjima Suwienuotu Walstiju, tu „United States“, ku-riuose mēs gywename.

Walstija, kuria angliszkazj wadiname „state“, yra taj tiek pat kiek gubernija, rēdyba; czia asz suraszau jas atskyrimum wardajs ir didesnius mēstus kožnoje.

Rytinēs walsijos wadinasi New England States; jos ap-ima žiemiu ir pietu dali Suwienuotu Walstiju; ju yra sze-szios: 1) Maine, czia yra mēstaj Augusta, Portland, Bangor; 2) New Hampshire, mēstaj: Concord, Portsmouth, Manche-ster; 3) Vermont, mēstaj: Montpeier, Middlebury, Burling-ton; 4) Massachusetts, mēstaj: Boston, Lowell, Springfield, New Bedford; 5) Rhode Island, mēstaj: Providence, New-port; 6) Connecticut, mēstaj: Hartford, New Haven, Bridge-port, Waterbury.

Tos yra widurinēs walstijos arba Middle States: 1) New York, mēstai: New York, Albany, Buffalo; 2) New Jersey:

mėstaj: Trenton, Newark, Patterson; 3) Pennsylvania, mės-
staj: Philadelphia, Harrisburg, Pittsburg; 4) Delaware, mės-
staj: Wilmington, Dover; 5) Maryland, mėsstaj: Baltimore,
Annapolis, Hagarstown; 6) West Virginia, mėsstaj: Wheeling,
Parkersburg, Cumberland; 7) Virginia, mėsstaj: Richmond,
Norfolk, Petersburg.

Czia yra pietinės ir rytų valstijos arba south eastern
States: 1) North Carolina, mėsstaj: Raleigh, Newbern, Wil-
mington; 2) South Carolina, mėsstaj: Columbia, Charleston,
Baufort; 3) Tennessee, mėsstaj: Nashville, Memphis, Knoxvil-
le; 4) Georgia, mėsstaj: Milledgeville, Savannah, Augusta; 5)
Alabama, mėsstaj: Jackson, Vicksburg, Mobile; 6) Florida,
mėsstaj: Tallahassee, Pensacola.

Widurinės žieminės valstijos arba north central states:
1) Ohio, mėsstaj: Cincinnati, Columbus, Cleveland; 2) Michi-
gan, mėsstaj: Detroit, Jackson, Monroe; 3) Indiana, mėsstaj:
Indianapolis, Madison, Terre Haute; 4) Illinois, mėsstaj: Chi-
cago, Alton, Cairo, Springfield; 5) Wisconsin, mėsstaj: Mil-
waukee, Madison, Green Bay; 6) Minnesota, mėsstaj: St.
Paul, Minneapolis, Pembina; 7) Iowa, mėsstaj: Iowa City,
Burlington; Kentucky, mėsstaj: Frankfort, Louisville, Lex-
ington. — Dalyje antroji žieminė valstija yra: 1) Dakota
Territoria, mėsstaj: Yankton, Bismark, Jamestown; 2) Ne-
braska mėsstaj: Omaha, Lincoln, Nebraska City; 3) Missouri,
mėsstaj: St. Louis, Jefferson; 4) Kansas mėsstaj: Leecompton
To Peka; 5) Moniana Territoria, mėsstaj: Mill City, Bozman;
6) Colorado, mėsstaj: Denver, George Town; 7) Utah Territo-
ria, mėsstaj: Salt Lake City; 8) Idaho Territoria, mėsstaj: Tree-
mont, Peek; 9) Washington Territoria, mėsstaj: Olympia; 10)
Oregon, mėsstaj: Salem, Portland, Oregon City; 11) Nevada,
Carson City.

O dabar pietinės ir vakarinės valstijos: 1) Mississippi,
mėsstaj: Vicksburg, Jackson; 2) Arkansas, mėsstaj: Little
Rock; 3) Louisiana, mėsstaj: New Orleans; 4) Texas, mėsstaj:
Austin, Houston, St. Antonio; 5) California, mėsstaj: St.
Francisco, Sacramento; New Mexico Territoria, mėsstaj: San-
ta Fe; 7) Arizona Territoria, mėsstaj: Saint Juan. — Iš vi-
so gawome 39 valstijas ir 7 teritorijas. Tas wisas valstijas,
skajtytojan, iszsimokink isz galvos, o tajp gi ir mėsstus czia
paduotus.

Jau sakiau, kad state yra rėdyba, gubernija; dabar pri-
dursiu dar taj, kad Connty yra walsczius, o District — taj
pawietis. Kožnas walsczius (county) duoda wiena sanari in
walstijos Legislatura (namus darytoju instatymu); kožnas
pawietis (district) duoda wiena Congressman'a i Washingto-
ne, o 50,000 gyventojų padaro wiena pawieti; isz 10 distrik-
tu duodama wiena sanari i senata Washingtona, isz kožno
tajpki distrikto duodas wienas elektoriszkas balsas renkant
presidentu.

Yra reikalaujama brolu lietuwininku akis nukreipti ant isz-
riakimo urėdininku. Ar mės žiurime, kad iszrinktasis žmo-
gus butu mums naudingas ir ar klausiname, katras isz kan-
didotu norėtu su mumis susiderinti? N'yra ko mums susi-
jungti su wiena ar kita partija, su demokratais ar republiko-
nais, kajp kiti daro; dėlko kiti taj daro, mės szwiėsej mato.
md: kad ju partija iszsiakela, jie nori slūžbos, o mės negau-
name ir negausime. Už taj bent turime žiurėti, kad i urėda
galėtumėme gelbėti inkelti gera žmogū, kurs rupintuosi
apie buwima darbininku, o labiausej renkant gubernatoriū,
sanarius legislaturuos, kongresmanus ir senatorius. Szitie
wyras daro tiesas arba prowas dėl wisos žiamės ir dėl musu;
už taj ir turime žiurėti, kad jie nebutu užmusztojejs darbi-
ninku.

Partijos demokratu neįgi republikonu darbininkų gero
nėkuomet nepadarys. Kitakart tos dwi partijos turėjo skir-
tuma; demokratų buwo waldytojei farmu, waldytojei pajuo
dusiu nigeriu, o republikonų buwo dirbtuwinkų ir kup-
cziej. Kad czėsas parėjo dėl iszwalnyjimo nigeriu no wergu-
wiej, demokratų spyrėsi priesz, ir isz to parėjo i bajsej kru-
wina wajna tarp pietiniū ir žieminū walstiju. Tuomet re-
publikonis gawo wirszu, ir no 1865 m. jie turėjo styra wal-
dymo sawo rankose. Republikonis sumażino akczyzes nors
ne ant wisu taworu, atwežamu isz swetur. O kiti kajp taj
Wokietija ir Prancuzija, kurie kitakart isz Amerikos imda-
wo jawus, mėsas, gaza, wata, dabar uždėjo akczyzes, kad
sunku pasidarė ten turėti kokiu nors prekyba. Dabar parėjo
demokratų prie waldzios; ar mislyjate, kad jie dugninėse
sawo pažiuose skiriasi no republikonu? Ne! Ir wieni ir kiti
stowi ant to pamato, kad kasmets fabrikantų pridirba nuo-
wejkalu daugybes, dsug daugiaus ne kad žmonės tos žiamės
suwartoja arba kitu žiamiu reikalauja. Nuowejkalis ejna in
rankas kupcziu; tie gi wisu negali parduoti skubinų — ir
fabrikų apseltoja, darbininkas pasilieka be darbo ir duonos
ir turi laukti czėso, kada darbai wėl prasidės suwartojus jau
pirma padarytus nuowejkalus. Ukininkawimas demokratu
ir republikonu woda ant to, kad nubedninti farmeri, kurs
yra pamatu wisos iszdarbystos. Wilnu swara parduoda far-
meris gal' už 20 centu, o paskuj kad ta swara gauna idėta in
drapanas, jis parejna i 3 ir daugiaus dorielu. O kajp gi taj
atsiejna! Ar darbas darbininko, wilna perdaranczio i siulus,
siulus sutajsansczio in audeklus, o audeklus i drabuži — isz-
kela tajp augstaj prekia? Nėkajp ne! Arsziuosej prekia isz-
augstajp aupezej i fabrikantų, kurie traukia dideli peņa

isz wartelgystės. O szendien tie taj kupcezej ir fabrikantų ir
waldytojei gelžkelu turi waldzia sawo rankose; kieno gi
lajmė jiems rupi? gal' sakysite, kad jie rupinasi apie lajmė
darbininko? Jejeja tajp, asz tada jusu klausia, dėlko fabri-
kantų wis ir wis užwėda pagerintas masziņas, prie kuriu
mažiaus rejki darbininku ne kad prie senuju, per ka daugū
mas pasilieka be darbo?

Zodžiu sakant szendieniszkos partijos republikonu ir de-
mokratu nusigyweno, jos darbininkams nederia, ir darbi-
ninkų neturi nėko gero laukti no wienu ar kitu. O kas dar-
bininkams gera darys? Tik taj patys darbininkų, nėkas kit-
tas. Darbininkų turi organizuotiesi, wienytiesi wisuose
krasztuose, tik per wienybe jie galės pargalėti szendienisz-
ka jiems pražūtinga ukawima. Juk darbininkas padarė mili-
jonus Vanderbiltu, Bennetu, Makay, Gouldų, Rothschild-
dams, Hejnėms ir kitiems; darbininkas nupenėjo nedaugi
žmoniū pats pasilikdamas wargdieniu. Tajp tolaus buti ne
gali. Rejki daug atmajnu draugijoje ir walstijoje, bet arti-
miausios yra tos; 1) Iszdarbinis turtas, kajp taj; žiamė,
masziņas ir wisokie irankej, turi prigulėti darbininkams po-
draug, wisaj draugijaj, bet ne atskiriems, bossams; 2) Isz-
darbystė turi buti wėdama prisitajkinant prie to, ka draugi-
ja suwartoja; tajp darant nebus nėkuomet ikyras bedarbio.
3) Tarpininku nerejki tarp wartotoju ir naudotoju kokiū no-
rint nuowejkalu, nės tie tarpininkų tajp wadinami kupcezej
traukia didžiausi peņa isz kieszėnės tu, kurie pardawini-
warta. — Kad tokias tolygias atmajnas draugija pasida-
rys, tuomet ir czėsas dėl darbu bus sutrumpintas, o ir kož-
nas, kurs nori gywasti iszłajkyti, turės dirbti; prieg tam
tuomet negalės buti milijonėriu isz wienos pusės, o isz kitos
pusės iszłakusiu wargdieniu. Tajgi brolej lietuwininkų,
mės turime draugintiesi, trauktiesi i dajgti ir daryti darbi-
ninku partija. Tik darbininkų darbininkus no wargu isz-
gelbės, bet ir no tyronybes, ar ji bus dwasiszka ar polyti
kiszka ar wėl draugijiszka. Wienybėn, wienybėn, darbinin-
kų!

A. J. Sakalas.

KAIP SENEJ ŽMONES GYWENA ANT ŽIAMES.

Rasztas szwentas rokuoja no sutwėrimo žmogaus ikį
gimstant Kristuj isz wisu 4000 metu. Senowės gadyneje nė-
kas nežino, kaip ilgi ar kaip trumpi buwo metai žydu. Už
tai ir 4000 metu pirm gimstant Kristuj no sutwėrimo žmo-
gaus negali atpulti su musu metu skaitumi. Mokslininkai
nesenei iszwezdžiojo, kad žmogus gyweno tuomet, kada ant
žiamės dar buwo randamos jau senėj senėj iszmirusios weis-
lės gywuolu, kaip tai mamutas, urwinė meszka ir piņnaplau
kis nosragis. Tu gywuolu jau senė neb'yra ant žiamės, ju
weislės iszmirė. O ta gadyne, kada tie gywuoleidar gyweno,
mokslininkai wadina nupłowine gadyne arba diluwium. Ba-
lose pietinės Amerikos, wadinamose Pampas, garsus mo-
kintas Ameghino atrado palaukus žmogiszko gywimenio
drauge su kaulais tokiu gywuolu weislu, kurios priguli prie
seniausios tretinės gadynės susitaisyme žiamės. Pernai pas
kaima Thenay netoli no mėssto Blois Prancuzijoje atrado a-
batas wardu Bourgeois apdailintus titnagas margelyje, pri-
gilineziame prie widurinės tretinės gadynės gadynės, kuria
mokinti žmonės wadina myocėnu. Po to anthropologiszka
draugystė, wadinama „Societe francaise pour l'avancement
des sciences“, kurios sėdėnė yra Rouen'o meste, ta wietā ap
žiurėjo ir, kad emė žiamė kasineti, rado patikrinama žodžiu
Bourgeois. Ten kasdmi jie rado paeilui nepajudintus žia-
mės stūognius, ir kad atkasė wiena stūogniu, kuriame ra-
dosi kaulai gywuolo wadinamo Acerotherium, o be abejoji-
mo gywensio widuryje tretinės gadynės, tenpat užėjo ir tit-
nagus netiktai nudailintus, bet ir apdegintus. Tai gi ir tame
czėse, kuri mokinti geologai rokuoja i kelis szimtus tukstanc-
ziū metu atgal, jau bawo ant žiamės žmonės, ir tie žmonės
turėjo netik instrumentus isz akmens, bet jau ir ugni; tai gi
yra aiszku, kad jie turėjo pradžia kulturos. Pirmieji žmo-
nės bus už tai gywėnia jau seniausioje tretinėje gadyneje, kuria
mokslininkai wadina eocėno gadyne. Broļu, ar tau buwo
kuomet parėja i galwa, kad Biblijos 4000 metu susilygina su
sziu dienu kelis szimtus tukstancziū metu ir kad Adomas
gyweno anoje žiloj žiloj tretinėje gadyneje? O kas ta iszgul-
dyma, ta teisybės žinia žmogui paduoda jejeju ne mokslas?
Už tai, skaitytojan, atwerk akis ia atidaryk ausis, o mokslas
tau daug nauju negirdėta daigtu papasakos. J. K.

RASZTAS ISZ BALTIMORES.

Kad asz pasiskajtau raszta „Asz ir Lietuwa“, matau, kad
musu brolus lietuwininkus nori užgėdinti tie kukalei, kurie
nesėjami dygsta nauju lenku arba atbuļu paloku, užsprin-
gusiu lenkiszka kalba, nės negalėdami ja nuryti pasiliko tik
puspalokejs o nepabajgė tapti tikrais lenkais kajp ans Twar-
dowski kad pasiliko ant oro wėlniu nenuneszta i pragara;
nemokslumas ir aklybė neleidžia jiems iszmokti ta musu se-
nowiszka rykszte — lenkiszka kalba, o tos kalbos žmonės
plakė musu tėwus, senius ir prosenius. Ponaj ir waldytojei
dwaru norėdami atjieszkoti atgal ta prastota baudziawa ap-
majnė wardu atjieszkojimo tėwynės, padarė dideli pamiszi-
ma Lietuwoje lygej kajp ir Lenkuose, per kuri pamiszimo
czėsa ir musu brolu lietuwininku newienas bajsniu myriu nu-
mirė no maskolus ranku, kadangi akli budami norėjo gau-

ti wien tik ta lenkiszka aziltine ir ta garbe, kad juos lenk
wedziotu kajp jawezius mokinius artojas, ko naujalenkėj
Amerikoje trozsko, pakol juos palokaj priėmė prie sawias
nyliniausius asilas. Jie akli budami nori susilyginti su mi-
kintajs žmonėnis lygej tajp kajp ans asilas, kurs pas pos
budamas ir matydamas, kad ponas szuni labaj myli, ji gė-
sto ir jam duoda majsta gera, o pawywdėdamas tam wėrnai
szuneluj to mylistingumo, nuoszirdžej ryžosi kajp didėm
ingyti didėsnė mylista ir garbe pas ponafne kad ans nusizi-
minantysis szunelis. Bet asilas kajp buwo tajp asilu ir pas-
liko. Wiena karta ponas ējo per dwaro kiema, o asilas ji pa-
matias pamislyjo prie jo prisimejinti; kajp matė daug kart
szuni darant, kad szokinėja ant pono ir rankas jam lajžo, o
ka ponas ji glosto, tajp dabar ir asilas pribėgias szoko po-
nuj ant pecziu sawo purwinom kojom o rėkdamas ir sejlė
liežuwi iszkiszias lajžė pono ausis ir burna. Ponas perge-
dintas pamislyjo, jog asilas pasiuto, ir liepė tarnams asil
nuszauti, kurie ji ir nužadė. Tajp bus naujiems arba iszwie-
ksziems lenkams, nės pakoł isztraukdami no brolu lietu-
winku centa aniems kieszo, tajp anie juos guodojo, bet dabar
kajp jau to daryti nebegalės ir norės be piningu prisisznebt
ti prie anu sawo staczia ir sukrajpyta kalba, kuria tik —
iszwerezia, tajp pasiliks kajp tas asilas iszmuszti isz lenk
draugystės, ko už tikro galime tikėtiesi gal' ir neužijo.

W. Senkus.

AR KENKIA RUKYMAS TABAKO.

(Galas)

N'yra galima atsikalbėti to, kad tabakas widutiniszki
wartojamas yra geru skanskoniū. Kajp indėnas turi sande-
ros pyпки kajpo ženklū, jo gejdulej nucziuwu, tajp ir da-
gumas pastebėtoju sako, kad rukymas tabako padaro kasėta
koki geruma, didėsnī linksnuma ir iszswerme darbuse ir
suteikia istanga pakelti dwasiszkas ir kuniszkas sunken-
bes; tolaus jie pripažysta, kad jausmas iszalkio ir trozkimis
pasimažina, ir kad pailsimas isz dalies pasizszalina. Už tajp
yra geraj kad žalnieriū ejnant i karė duoda tabako. Widu-
niszkas wartojimas tabako sungždina skilwi ir grobus, ke-
riuos atwaro i juduma, per ka piļwas sawo czėsu iszsiszusi-
na. Kožnas rukytojas pažysta geruma rukumo cigaro po wak-
gymo. — I perejtas gadynės pasizziurėja atrasime, kad iszki-
mingieji wyras buwo atsidawia rukumų tabako: Miltonas,
Walteris Skotas, Beironas rukė, Priczkus Didis ir Napaleo-
nas szniankė, Bėkonas, Lokkas, Njutunas, Kantas (kurs la-
tuwiszkos yra kilties) szniankė ir rukė.

Norint kunas nepripranta tajp grejtaj prie kitu nudi-
kajp prie nikotyno, wienok mės matome, kad peržengimas
to, kiek kieno prigimimas pakela, užtraukia daug sunkiū
kentėjimu, kurie najkina kuna ir dwaso. Paryžiuje 1881 m.
susitajsė „societe contre l'abus du tabac“ t. e. draugystė
priesz perdėjima rukumo tabako, kuri gawo patwirtinimū
no wriusybės po to, kajp prof. Lagneau isz pusės Wajstė-
nės Akademijos pripažino tajp už naudinga. Jau darbas tab-
ko dirbtuwėse kenkia darbininkams per anas dulkes ir ipa-
tinga twajka tabakinu ūpu. Yra atrastas nyžažuose ir pie-
ne papuose darbininku. Labiausej jauniejū darbininkų leng-
wej suserga, ir tajp tankiausej jie gawna sukima galwos, szir-
dies twinkeziujima, nemiga, perilsima, tryzna, mėszlungi ir
ir kitus dirksniu kentėjimus. Ju widutinis žiamiausias am-
žis isznesza tik 32 metus. Yra pripažinta, kad moteru dar-
bai prie tabako kenkia gemaļuj. Kožnas rukytojas žino, kad
pradedant rukyti ji pagauna tokie pat jausmaj kajp kad wa-
žiuojant per mare: bajlumus, pablyszkumas wejdo, szaltas
prakajtas ant kaktos ir ranku, mažas ir suretintas plasnioji-
mas szirdies, sunkus atsikwėpimas, weržimas krutinės, gal-
wos sukimas, apsilpi, drebėjimas, szirdies pykimas, wė-
mimas ir t. t. ajda.

Sunkesniuose atsitikimuose dirksniu kentėjimaj apsi-
rejszka daugiaus, ir tajp gauname nejutyste ir mėszlungi,
kruwina pasilengwimma ir tt. Palengwa bet ir piktesnejs pa-
sirodo wajsej ilgo perdėjimo rukyme, ir tie wajsej yra tokie:

1. Uždegimas nasru, burnos, skilwiu ir gerklės liežu-
wėlo. O isz to paejna nenoras walgyti, sunkumas suwirini-
me inimito walgymo, grubumas balso, kutenimas gerkliniū
liežuwėlo, noras atsirugimo, labiausej kad tabakas n'yra wi-
saj iszdžiūwias.

2. Kludymas wejklumo szirdies, kajp wienu balsu pri-
pažino Paryžiuje 28 d. wasariaus susirinkimas draugystės,
wadinamos „Societe de medicine publique“. Czia podraug
buwo iszrodyta, kad pė perdėto rukymo atsiranda kune toks
jautrumas priesz nikotyna, kad ir mažiausias jo wartojimas
iszsigali kludyti wejkluma szirdies.

3. Klutis krutinės dirksnyse, isz to tajp atsiranda kajp
koks dusulys.

4. Silpnaregystė ir apakimas. Ligonej skundžiasi ant
debesu widuryje abiejū akiu; toki pajnė regėjime gali už-
traukti pasigadinama dirksniu regėjimo o už taj aklybe. Mo-
kintas Hutchison raszo i „Mdc. Times and Gaz.“ 28 d. rug-
sėjo 1867 m., kad isz 37 neregiju jojo buwejnėje 31 esā dideli
tabako rukytojei. Susilpnėjimas atskyrimo dariniu tajp gi
yra pastebėtas.

5. Uždegimas ausu, kurs paejna no uždegimo nasru,
persikelanczio i widuraisi. Ir girdėjimo dirksnys atsimajno,

tajp kad mylstoje muzikos igauna atgrisima no jos.

6. Skaudėjimas kaktos, labiausej isz ryto anksti pabundant, kuri skausma mes tankiausej priskajntomo pajnant isz pagriu.

7., 8., 9. Raumeniu drebejimas, trukceiojimas, atemimimas (paralyzius).

10. Silpnumas atminties.

11. Tajp wadinamas szlurumas no tabako, taj yra liguata jautrystė dirksniu prie dwasiszko uko ir sunkumo mislu.

12. Lupinis wėzys. Tabako sywaj palengwina isigawima lupose wėzio, labiausej tarp didlupiu zmoniu.

Gruzenant arba primkiuojant ir szniaukiant tabaka labaj retaj atsitinka nikotyno inwejkimaj. Griauztabakis arba primkė yra sumajszytas su neužkenkencejs gajwalajs ir dėj gruzenimo tam tikraj pritajsytas. Jeigu atmetus grejta burnos ir skilwio uždegima, kitajs nikotyno apipenėjimajs tabako gruzentojej neserga.

Szniaukėjimas per bepertrukini uždegima nosine glyteta uoda susistorina, ir sukludo iwejkima nikotyno. Bet tankej galime pastebeti apsipenėjima szwinu per taj, kad szniauktabakis yra aptajsomas i szwinini aprejszti.

Norit pasigydyti no ligu, kokias užtraukia per didis tabako wartojimas, rejki rukyma sumažinti arba — prie koesa lengwias prisipratinti — wisaj lautiesi rukius. Daktaras Dornblueth sako, kad palowus tabaka wartoti rejkia gruzenti imbiera, kurs labaj sumažinans pagejdawima tabako. Gyjantieji ligonej ir silpni žmonės wisiszkej neturi rukyti, tajp gi nėko newalgjus neswejk yra rukyti. Tie, kurie pirma dirbo po plynu dangumi o paskuj jau daugians buna grinceioj, turi sumažinti rukyma. Rukymas be cigaryceziu ir wartojimas trumpu cibuku pypkiuose labaj padidina inwejkima nikotyno. Pagal dr. H. Guttman'a paraszė J. K.

DIGLES PRIESZ LYDEKAS.

Perskajtia, 'Unijoje' apgarsinima, jog i Nauja Jorka atwaziuos kn. Warnagiris, mes lietuwininkaj Waterburyje sku binomėsi nuejti pas sawo ajrisziu kuninga, prie kurio parapijos prigulime, ir praszeje jo, ar jis negalėtu kn. Warnagiri ir pas mus parkwiesti. Kuningas tuoju raszė i Naujo Jorko lenku kuninga, o mės patys i kelis lietuwininkus užpraszydami kn. Warnagiri pas sawia. Bet negana to. Keli brolej susitaria waziawo i Nauja Jorka tardami, kad parsuwežsz i Waterbury lietuwiszka kuninga. Bet tajp neiszėjo kajp mislyjome. Sugryžusiu isz Naujo Jorko brolu puolėmės klausti, dėlko neparsiwežsz kuningo; anie gi atsakė: sunku, sunku yra; Naujo Jorko lietuwininkaj yra didelėma gince; ka wieni padaro, taj kiti ardo; mažas burelis szoka stulpu priesz mus brolus lietuwininkus kajp žwėrys girinės kela dideli pamiszima ir nori anuos netejsingu ir neprotingu budu pergaltėti; už taj ir nedywaj, kad kn. Warnagiris negawo pawelyjimo no sawo wyskupo aplankyti sawo žiamonis. Tokia sznektā iszgirdia mės supratome, kokie yra patys spendžiam ant musu ramiu Lietuwos sunu no nekuriu skersaskuriu lietuwininku, kurie lajkosi partijos lenku ir kurie pagywenia kelis metus toje žiamėje ir persigėria lenkiszku kwapu tajpgi iszmokia sziek tiekweblot lenkiszkej wadinasawia lenkajs. Tie taj iszwirkszti ir iszkrypia lietuwinikaj nori mus patraukti i ta blūnda puse, kurioje jie patys kljūdzioja nesiznodami nej kuomi yra; jie storawojasi kiek galėdami už lenku puse o taj dėlto kad lenkaj juos in akis priejdami giria už ju ta darba, o kada atsitraukia no ju, taj kožnas pasako: przeklėty litwin pracuje sam niewiedzac na kogo. Ir lenkaj tejsybe sako ant tokiu pustagalwiu, kurie skriaudžia musu brolus o swetima gimine szelpia. Ilgaj mės buwome wienybėje su lenkajs, bet dabar jau mums su jejs gana draugautiesi, mės rupinkiamėsi apie sawia. Gajwinkiamė lietuwyte Mės Waterburyje tajp gi krutame. Pernaj mės buwome užsi-dėja draugyste wardan Kasciuszkos pagal surėdyma tokios jau lenkiszkos draugystės; bet dabar matydamiėsi esā wisi tikrajs lietuwininkajs atmajnėme warda sawo draugystės ant szw. Kazimierio, nės Kasciuszka lenkams tarnawo o ne Lietuwaj. 5 d. liepos mėnesyje sziu metu buwo pas mus karsztas susirinkimas tame dalyke, ir 4 sanarej atsimetė no mu su draugystės; bet už taj wisi sanarej likusieji susidrutino. Duodamė žinoti ir kitur gywenantiems lietuwininkams apie taj, kas Waterburyje tarp musu atsitiko, idant tajp pat ir kitur Lietuwa drutytuosi. Stokiamė wisi i lietuwiszka wienybe.

-Jok. Segeweyčius ir Mol. Brazys.

WYTAUTAS, LIETUWOS DIDYSIS KUNINGAISKSZTIS.

Raszo P. Trupinėlis (Petras Arminas).

Prakalba.

Lietuwos nusidawimuose Wytauto wardas yra garsingiausias isz wisu kuningaikszeziu. Tiesa, jo pirmtakuna, prirengė jam garbinga wieszpatawima, nės iki jo lajko neatmenamo paėjimo lietuwininku giminė, pawadinta i gywybe per Mindauga, Wyteni, Gedimina, Algirda, užkariawis daugybe žiamiu, iszplatinus sawo ribas ir sulajkusi weržizima bajsiau Totoriu nuwarginti Lietuwa, užemė dar priesz Wytauta sawrėdinga wieta tarp waltstiju Auropos ir insigarsino ne tiktai narysbe, bet pergaltėjimu Mongolu pas Szei-

baklauki [Lydos pawietyje, Wilniaus rėdyboje] sulajkusi weržizima i wakarūs ir pirma karta sulaužiusi gajus Czingiskano, kurs sawia už galingiausi lajkė, gal buti iszgelbėjo wisa Auropa no werguwės; bet prie wiso to Wytautas, tikras didwyris sawo amžio, pakėle Lietuwa ant tokio laipsnio galybės per sawo iszmingingaja polytika, ir rupinimais wiso sawo gywenimo prilaisė jai tokia gražia ateign, kad, jeigu Diewo apweisda butu teikusiesi paiginti jo dienas, rasi Lietuwa su wakarine Gudija butu ant wisados užlaikusi sawrėdyste, galybe ir, gal buti, wirszyste ant kajmyniszkuju waltstiju.

Mažoji Lietuwa, iszėjusi ant regyklos isz sawo traszkanziuju giriu po waldžia narsiu wadowu, mokėjo naudoti isz nelajmingojo padėjimo Gudijos; kad ant jos užpuolė Czingiskanas su wisa sawo swarba ir daugumas kuningaikszeziu iszguiszytas, tai Lietuwa weikei ir netikėtai iszsiplatino nei milžinas ir labai ibaugino aplinkines waltstijas. Gediminas sawo užkariawimais pietu szalyse Gudijos atgawino lietuwininkuose drasybe; budawojimu mėsū ir stipriu pilu kaip tai Wilniaus, Traku, Lydos ir kitu — paszaukė i gywybe drasia lietuwininku gimine ir tokiu budu pritaisė kela i waltstija; o giminizkomis ir draugiszkomis sutartuwėmis su waldonais swetimu namu igijo isztikėjima ir ikwėpima ant wejkaulu polytikos. Narsingasis Algirdas, igijas kareiwu garbe krauju nesuskaitytos daugybės žmoniu ir pelenais pilu, dar labiaus pakėle Lietuwa Auropos akyse; jis besiwerždamas in wienwaldyste paugasztino wertybe Didžiojo kuningaikszezio.

Lenkai su baimė ir užwydėjimu žiurėjo ant Lietuwos, wieszpataujant Ludwikui W'ingrijoje jie turėjo no jo paszaukpa nelaimėse, bet jam numirus Lenku žiamė pasiliko be paszaukos isz szalies, o widuje su nesutikimais ir barneis, per ka buwo iwesta i silpna buwi. Pasilikia betwėsis ir bijodami Lietuwos, Tutoriu ir Kryžoku, lenkai norėdami iszlaikytie walnybe turėjo butinai susiwenyti su galingaja Lietuwa; tai matai, dėlko akylai polytikai lenku griebėsi už jos matydami kad tokiu budu pertrauks sawo nesutikimus ir barnius ir be weik werste priwers sawo jaunaja karalaitė Jadwiga isztekėti už Jagėlos, Lietuwos didžiojo kuningaikszezio.

Wakarinė Gudija susijungusi su tikraja Lietuwa buwo stipriu apgynimu priesz Mongolus ir negalėjo nepaduoti baimės rytinei Gudijai. W'ienu žodžiu; su gudrumu polytika mokėjusi naudoti isz kaimynu barniu, prisawinusi be palowos naujas žiames, nebijojusi nei lenku nei totoriu nei rytinės Gudijos buwo panaszi i stipru, drasu, užsimanti jaunikaitei, kurs wiska turi, tik be suaugimo ir patyrimo. Bet i Lietuwa liko bausis newydonai; tai buwo kryžokai, kurie neperstodawo kibinti ja tarkeis ir smarkeis užptolhmais. Mažai to, nors prigimtoji Lietuwa buwo stipri ir daug turėjo užkariawu kuningaiksztyszeziu Gudijos, bet jos tikėjimas buwo stabmeldžiu, dėl to ji buwo mėriu nepasotintos godulystės wokieciu kryžoku, turincziu per tai iszteisinta priezasti kruwinu užpuolinu. W'ienwaldyste Lietuwoje buwo didėi stipri: wardė Didžiojo kuningaikszezio, jo iszmintyje, narysbeje buwo galybė wisos žiamės, bet widuryje ir krasztuose waltstijos liko daug mažu dalytiniu kuningaikszeziu, kurie nors ir prispausti Algirdo iszmingingos polytikos, bet gana buwo stiprus kelti barni kuningaiksztystės widuryje ir neretai priesztauranti Didžiamjam kuningaikszeziui. Ne koks istatymas, bet no ras ir paprotys paskirdawo ipėdini Didžiojo kuningaikszezio; dėlto kiekwienam waldonuj mirus rasdawosi Lietuwoje daugumas sosto jieszkotoju, o isz to pakildawo wisokie pamiszimai, waidai, barnei, o Kryžokai budriomis akimis žiurėdawo ant to, kas dėdawosi Lietuwoje, ir tuojuas isiskizdawo i jos reikalus. Sztaį dėl koku priezascziu Lietuwa, idant galėtu tapti wisai galinga ir sawrėdinga waltstija, reikėjo isznaikinti galybe bausuju kryžoku, atsiskakyti no stabmeldystės, nuwarginti dalytinius kuningaikszezius, surėdyti palaima wisame kraszte, sujungti in wienyste wisokias skaidas waltstioje, pabnigtinai suriszi jas sietais tikėjimo, kalbos, istatu, waldžios. Matai, kiek darbu reikėjo Wytautuj iszpilydyti; sakome Wytautuj nės ji likimas paskyrė ant irėdymo to wiso.

Daugumas nusidawimu raszėju, garbindami narysbe ir iszminti Wytauto, stato ji polytikos reikaluose žiamiaus už Jagėla. Mės mislyjame kitaip ir parodysimė, kad minėtinai Wytautas buwo apweizdos iszrinktas dėl ikurimo walnybės ir laimės Lietuwoje, ir kad daugybė jo darbu buwo padaryta kaip sako tuli rasztytojei, isz troszkimo garbės arba waldžios bet tik isz karsztos meilės ir gero welyjimo sawo tėwynei!

I.

Wytautas gimė Trakuose 1344 m. Jo tėwas buwo Keistutis, Gedimino sunus, Algirdo brolis, narsus žiamaicziu kuningaiksztis. Jo motyna buwo Byrutė, dukta bajoro W'edimonto, weidalytė (diewu tarnaitė) žiniczius, buwusios Palangoj ant kraszto Baltuju mariu. Ji sawo mergyste buwo paszwentusi diewu tarnawimui, bet Keistutis ja pamatias pamilo, ir nežiurėdamas ant prisirizimo prie stabmeldystės pažeidė tikėjimo instatus, priwerstinai ja iszgabeno i Trakus ir wedė 1338 m. Tėwas ir motyna iki gywenimo pabaigai buwo karsztais stabmeldžiais ir paskutineis apgynėjis szito tikėjimo, dėlto stabmeldystėje užaugino ir sawo sunu Wytauta; bet szis isz jaunu dienu linko prie karo darbu, anksti

permanė, kad atėjo laikas nustumimo pawojingosios waldžios waidelotu, isznaikinimo stabu, ir kad tikėjimas tikraji Diewa tur jau buti wisoj Lietuwoje. Wytautas paczioje jaunystėje susizadėjo su Marijone, dukterimi Lukomo ir Starodubo, kuriai numirus apie 1379 m. apsiwedė Ane, dukteri Swiatoslawo, Smalensko kuningaikszezio. Karystėje pirmaji syki girdime apie Wytauta, jaunikaitei 18 metu, 1363 m., kada jisaj su sawo narsiuoju tėwu Keistucziu muszo wokiecius pas Suldawa ir Osterode. Pradžioje 1370 m. su sawo biezulu Jagėla po waldžia dėdžio Algirdo skubina ateiti su paszauka sawo tėwuj Keistucziui, tuomi tarpu kaip ans sudegino pili Ortelsburg. Ateinancziam mete sykiu su tėwu duoda pageiba Mikolui, Twėros kuningaikszeziui, jo kareje su Dimitru Maskwos kuningaikszeziui. Jis wienas kaip tikras wadowas pasirodė 1376 m.; jis užpuolė ant wokieciu ir sugryžo su pėlnu namon, o ateinancziame mete isznaikino ju guoli ant Niamuno kranto. 1378 m. Wytautas kartu su Jagėla ir Keistucziu priklausė prie sudermės padarytosios Trakuose su Kryžoku mistru; ant sudermės, kuri iki szendien yra iszlaikyta senoje Karalauzciaus knyginyczioje, tarp kitu parazas atsiranda ir Wytauto spaudelė.

Algirdui numirus sostas Didžiojo kuningaikszezio teko pagal tėwo priezadėjima ir motynos Julijonės rupesti — Jagėlai neturincziam budo nei tėwo nei senolaus. Pasenias kuningaiksztis Keistutis isz walnos waldės pasidawė brolawikiui, bet nepalikdawo ji be sawo rodu ir per gimtinę istata isiskizdawo i waltstijos reikalus. — Per Lietuwiu paproti, kursai buwo no senowės wartojamas už istatyma, Keistutis, kaipo seniausioji giminės galwa, iszduodawo nusprendimus apie naminius barnius sawiszkiu ir apie turtu dalinima. Jagėla wadinosi wardu didžiojo kuningaikszezio ir turėjo dides ne dali ne kaip brolei ir dėdis, bet itekmė ant weikalu waltstijos dėl naudos wisu padonu priklausė Keistucziui; žodžiu sakant, waldžios pirmystė ant jo pusės buwo ir užsilaike ne tiktai per padonu meile, bet ir per pagarbe ir nusitikėjima i jo iszminti dalytiniu kuningaikszeziu. Wisu guodojama didybė ir wyresnybė narsingojo Keistuczio sunkino Jagėla, kurs tiktai priezasties jieszkėjo, idant iszsiwalnytu no dėdžio prieziuros. Priezastis greitai atsirado. Jagėla iszleidė sawo seseri Marija už sawo mylimojo tarno Waidylaus, žmogaus žiamos kilties, sukeziaus ir godisziaus. Senasis Keistutis negalėjo dowanoti brolawikiui toki giminės nužiaminima ir regimai iszreiszkė Jagėlai sawo nepamegima. Waidylus žinojo, kad jis Keistuczio nenumaldaus, ir kad mandrusis senais bus amžina klutini jo garbės troksztanczioms mislims; dėlto gi wartojo wisa ikwėpima ant to, silpnaji Jagėla suwesti i barni su dėdžiu. Su sziuomi mėriu jis nukelawo pas zokono Didyji mistrā Winrika Kniprode ir papasakojo jam linksma žinia apie nesutikima Lietuwos waldonu; Kryžoku mistras nusiuntė pasiuntinyste pas Jagėla po Rydigerio Elnerio wedimu. Susiwnžiawo augszti swecezi netoli Dowydiszkiu kiemo, tartum ant medžioklės, o norėdami paslėpti tikraja sueigos priezasti pasikwietė ir Vytauta ant medžioklės. Czionai tarp garsiu czesniu tapė padarytas paslėptas suderėjimas: Kryžokams padedant atimti no Keistuczio ir jo szeimynos wisas tėwiszkainės dalis. Wytautas nenumanydamas apgawimo ir tikėdamas i Jagėlos gera welyjima nėko ne žinojo apie artimaji pawoju; tėwas gwawias žinia isz Osterodės no Lybszteino apie Waidylaus kerszyjima praneszė apie taj Vytautui, szis ir tuomet tėwa ramino, sawo draugyste su Jagėla primindamas; bet szis jau tada rengėsi paimti Połocka. Wytautas tame tarpe buwo tėwo dalinyje Drogiszyne; sztai Keistutis gauna no sawo draugo ir prietelau Lybszteino raszta Jagėlos liki mistro Winriko Kniprodės, atimta no pasiuntinio. Nėra ne jokios abejonės apie prigawystę: Keistutis szaukia sunu i Trakus, o pats renka waiska, weik užpuola ant Wilniaus (1381 m.), wargina Jagėla su jo motyna ir siunczia juos i Vytebska. Waidylus, kaipo priezastis szito waido, tampa pakartas, o Keistutis iszszauktas Didžiuoju kuningaikszeziu. Jagėla prisiekias nēkad nekilti priesz wyresnyji kuningaiksztis, gawo i dalis Vytebska ir Kriewius. Wytautas graudingai patyrias apie nelabyste sawo biezulu atėjo su kareiwais pas tėwa. Keistutis pasiskubino nuramdyti Sėwersko kuningaiksztis Dimitra Kaributi, Algirdo sunu. Wytautas pasiliko su mažu waisku Trakuose. Waidylaus naszlė Marija ir kuningaiksztėnė Julijonė negalėjo Keistucziui dowanoti; pirmoji už nužudyma wyro, o antroji už nu gramzlyma mylimojo Jagėlos. Jos apwaldė prota silpnojo kuningaikszezio ir prikabino ji ant antrojo pakilimo. Wokieczy pasiskubino su paszauka, ir Jagėla su stipriu waisku netikėtai pasirodė pas Trakus ir juos inėmė. Wytautas neinstengdamas atsispirti priesz stipru sujungta waiska Kryžoku ir Jagėlos, nuėjo i Gradna susiwenyti su tėwu, pas kuri weikei nusiuntė pasiuntinius. Jagėla užemė neginamaji Vilniur iszsiszaukdino Didžiuoju kuningaikszeziu Keistutis susijungias su Vytautu pasiskubino i Trakus ir mēsta apgulo; Jagėla priesz ji iszėjo, bet jausdamas, kad muszys nebus lygus ir nusitikėdamas ant Vytauto biezulystės susimisyjo juos prigauti: nusiuntė sawo broli Swidrigaila su doromis iszlygomis ir laidawimais, kad Vytauto ir Keistuczio neužgawsia. Wytautas Jagėlai pawėryjo ir prikaltėjo tėwui neuiti i prieszininku guoli; bet kaip tiktai jie prisirtino, juos tuo jaus apstoja priwertė waziuoti i Vilniu, o tuo tarpu nusiun-

te isakymus tarsi wardan Keistucio, idant jo kareivai skirstytusi; szitie itikija padėjo ginklus. Jagėla szokias ant bezarwiu wyru pačmė ir wergystę 5000 žmoniū, o kiti izbegioja. Kaip tikta wisi atkelawo i Wilniu, ir kaip Jagėla tikrai patyrė, kad jau nebėra Keistucio waisko, tvojau liepė sawo tarnams ginklus no jo dėdžio atimti, senelo turincio 80 metu, ir ji žabangais apkalti; su Vytautu mažuma maloniaus apsiejo, nės negalėjo užmirszt, kaip pereituose metuose Vytautas už ji meldė sawo tėwa. Sukankytaji taip seneli nusiuntė su druta sargybe i Kriewius, kur imetė ji in gila pažiamė, o Vytauta paliko Vilniuje, nės bijojo abudu sodinti i wiena kalėjima. Po penkiu dienu paslaptomis tapė nužudytas Keistutis ir jo tarnaitis — jaunas Rusinas, kursai szoko sawo pona gelbėti. Idant piktarystė butu paslepjama ir wisi butu perludyti, kad Keistutis sawia pats nusiūdė, budelei užsmaugė ji su jo skeptėle, o paskuj Swidrigaila Keistucio lawona atwežė su didele iszkilme i Wilniu, kur jis ir tapė sudegintas pagal paproti stabmeldžiū pakalnėje Szwentragiu. Padawimai sako, kad jo kuna deginant žiamė po deganciu laužu atsidariusi i sawia garbingasias dulkes garbingojo kuningaikszezio priėmė.

Wargas ir gėda tau, Lietuwa! Jeigu tawo sunus drysta nužudyti toki didwyri, kursai per 60 metu gynė tawia sawo krauju no baisinguju kryžoku, kariawo už tawo walnybe, diena ir nakti dirbo dėl tawo laimės, o dabar mirszta per ranka sawo brolwaikio! Ak baisi piktybė! Wargas tau, motinėle Lietuwa! Kur žusta downai tokie wyrai kaip Keistutis, ten nebus labu dienu, ten nežibės walnybės saulė!

Lietuwa, tu motinėle!
 Asz tawia naktij sapnuoju,
 Prie taw' mano wis szirdelė,
 Taw asz giedu ir dainuoju!
 Kad waldonas tawo žusta
 No brolwaikio nelabystės,
 Ir szirdis tad mano džiusta
 No tos gėdos, no bjaurystės!
 Duok Diew', kad tokie neangtu.
 Lietuwai kur nenor gero;
 Duok, Diew', kad ji daug sulauktu
 Tokiu, kur jai gero daro!

AUROPA.

Prancuzija. paryžius 8 d. liepos m. Generolas Courcy parsiantė žinia isz Azijos mēsto Hue tokia: Prancuzai czia wiska apwaldė; prieszininku wajsks jau sklaidos; dar dega kur-ne-kur ugnelė netoli pasiuntinystės namu ir dalis pilies yra liepsnose. Karalaus rumas pasiliko neužkabintas, ten yra 5 milijonaj franku gryno sidabro, ir dar aukso atsiras". Tolaus tas pats generolas pranesza, kad prancuziskas waiskas jieszko ministro Annamo, wardu Thunet, kurs buwo gywentojus sugundinias, idant iszžudytu Prancuzus.

Isz Madagaskaro salos Aprikoje generolas Miot parsiantė žinia, kad jis tuojau rejkalauja paszalpos; už taj minystras Galiber nori gauti kredita ant 2½ milijonu ranku, kad pagalban 4000 žalnieriū tuojau galėtu nusiust 12.000 prieszingu prancuzams Hovas apgulė mēsta Lazanaga, apgulieji tik mare gali susineszti su admiroļu Miot.

Belgija. Brusselis 8 l. Palicija prymiestyje atrado buwejnne nihilistu ir suaresztawojo 20 žmoniū, tarp kuriu buwo 2 prancuzaj ir 2 Rusaj, kurie bus iszwaryti isz Belgijos, jejgu tik neiszduoti Prancuzijaj ir Rusijaj. Rado pas juos rewolverius ir rewolucijiszkus rasztus. Juos tajp isz netycziu palicija užejo, kad jie nebesuspejo gintiesi.

Spanija. Madrid 8 l. Kolera wis kaskart platinasi; wakar buwo 1108 ligonej o mire 628, ir taj neprirokuojant Muroijos ir Castellon de la Plana. Kolera jau pe rženge rubežiu ir i Prancuzija; regimaj kwarantana negelbti sustabdyti pasiplatinima koleros. Geraj yra užlajkyti wajsksama ir gera wandeni; pernaj atsiradus kolera Neapolo mieste Italijoje kasė kanalus del sutejkimo miestuj czysto waadens, ir szimet kada kolera marina žmones Prancuzijoje ir Szpanijoje, Neapolo mieste mažaj kas su lyg sziol duodasi girdėti.

Anglija. London 8 l. Gazieta „Pall Mall Gazette“ iszspaudino rasztus apie paslaptas piktadarystes Londone. Palicija draudžia pardawineti gazieta ant ułyczju, ir areasztawo jo pardawinetojus. — Turkija atnaujino susineszima su Anglija del užemimo per turkus Sudano kasztajs Egipto. Isz Egipto Lordas Wolseley gryžta i Anglija. — I Dubliną parwaziawo naujas waldowas Ajrijos; ajriszej ji prieme mielaj.

Swoicarija. Szafas, kapitonas „armijos iszganymo yra suimtas už peržengima istatymo uždraudžianczio „iszganymo žalnieriams“ lajkyti susirinkimus ir pardawineti kningas Tajp gi mieste Hottingen palicija iszgjainiojo ju susirinkima. Wokietija. Bismarkis dabar rupinasi iwest instatyma, kad swetur gimia kuningajkszezej negali pawaldyt sosta Wokeje.

Austrija. Vienna 7 l. Gazieta „Neue Freie Presse“ bu-

wo konfiiskuota už taj, kad ji niekino wyresnybė už nužiaminima ciesoriszko prokuratoriaus Sturzosa.

Afganiskas Azijoje. Emyras Afganistano pyksta ant Anglijos už taj, kad ji jam mažaj pagalbos dawasi. Uredininkaj buk turi nora susijungti su Rusija, ir gubernatoriū afganiszkojo Turkestanu buk susineszans su Rusija.

AMERIKA.

Peru. Lyma 8 l. Dar nera sutikimo tarp margrowu Tozar ir generolo Caceres. — Jaujos mieste pasiplatino karsztlige. — Czia prasidejo iszjieszkujimas, delko nuskenndo garlajwis Italija wardu.

Meksiko. Telegrafas parnesze žinia, kad studentaj pasikele priesz wyresnybe; kajp Wokietijoje pirm 1848 metu, tajp ir czia uniwersitetuose yra daug rewolucijos. Ulyczios yra pilnos paslaptos palicijos, kuri isz nejučiu dauguma suima. Czia nera walnybes del raszto ir kalbu. Armija yra pagatawa ejti i pagalba palicijaj. Generolas Gonzalez, kurs buwo pirm Diazo prezidentu, atwaziawo i miesta Meksiko misladamas, kad del sawias ka gero isztajsys.

Suwienuotos Walstijos. Topeka Kan. 8 l. Indenaj wis nenusiramina; jie tariasi isz naujo pasikelti priesz baltuosius sawo wargintojus. Labiaussj yra nekantanti Cheyeniszkej ir Arapuhaj, apie kuriuos nesenej pasakota, kad jie ipuola i Pratto walscziu daug žmoniū iszžudia ir turtu wogia

Gilberton Pa. 3 l. Lenkas Michalskis ant nakties iszejias i darba o palieptas no bosso uždėti wirwe, kuri buwo nu puolusi no szpules, czese kada turejo lejtis i szeptą, užlipias ja uždėti nusprudo kojios ir jis nupuole 50 mastu tiesiok i dugna; suskilo galwa ir ant rytojaus rytmetij pasimire palikias paczia, kuria tik dwi nedeles atgal buwo apsižianijas.

Toledo 27 d. Blogas kraujas. Tarp lenku gywenancziu arti Locust ir Dexter ułyczju pasikele didelis pamiszimas ir isztiko kruwina musztyne, kur pagal aprokawima wyru, moteri ir wajku wirsziaus per szimta likosi pažejsti. Tarp lenku radosi dwi prieszingos partijos rejkaluose bažnyczios szw. Jadwygos. Wiener norejo, kad kuninga Lewandowski iszkełtu isz ten, o kiti norejo, kad jis ten pasiliktu. Isz tos prieszasties prieszininkaj kuningo užsimane naktij namus kuningo drauge su juomi pacziū iszšodinti i ora dinamytu. Taj turejo padaryti sanaris parapijos Dalkowskis, bet jis už taj tape suaresztawotas. Szinkopias gi Zelaszkiewicz pastate už ji kaucija, ir jis iszejo isz kalejimo, iki parejs prowa. Ne ilgaj po to laukus daugybe žmoniū, prieteliu kuningo susirinko aplink Zelaszkewycziaus karczizama ir rugojo už taj, kam jis kaucija sudejo. Isz murmejimo parejo i majszta. Su sirinkusieji užpuole ant namu Dalkowskio su rustingaj isz. nokusiom szirdimis, sumale Dalkowskio wisus rakandas ir baldus i dulkes ir Dalkowski tajp nemilaszirdingaj sumuszto lazdomis, kad jis tuojau numire. Tuomi tarpu susibego lenku didenis burys ir užpuole Zelaszkewycziaus karczizama wiska i griuwesus pawerte. Wiener isz szalies žiurintis wardu Dalkowski tape i galwa perszautas ir puole negywas. Prietelėj Zelaszkewycziaus ir Dalkowskio tajpgi buwo geraj aptajsyti, ir isz ju du wyraj wargej gales paswejkti. Dalkowskieni ir kita moteris tape užgauta, bet ne per skaudžej. Palicija rejkalauro 10 wežimu, kad nuweži pažejstuosius namon. Kaltininkaj musztynes yra wisi suimti, bet ju wardu nežinau. Paskucziausioj walandoj Coroneris peržiurinejo nužudytus lawonus. — Matote, brolej, kajp gal atejt ant kartuwiu žmones per kuningelus, užuot ka „ganytojejeju du sziu' turetū rodyti wisiems wienybe ir westi i sutikima, wis wiena už kita randa geresni ir per taj mejle artimo susiardo, Tajgi per kuninga žmones atejna ant piktū pagundinimu, ka jie gal tures užsimoketi sawo gywasczio kora. Gelbek Diewe mus no pikto ir no pagundinimo bļoguju.

A. Jurgelajtis.

Tas atsitikimas yra brangus pamokslas del musu parapijos N. Jorke; ir czia lenku kuningelis daro wisokius ardyms tarp lietuwininku; ir czia 20 d. sejos m. butu bewejk ta pati gerybe atsitikusi isz mylistos lenku kuningo kajp kad Toledo mieste. Bet Diewas Lietuwininkus apsaugojo tuomet no nelajmes, kitoniszku budu nužiamindamas lietuwininku prieszininkus. Argi mums nera geriaus nelysti i swetima tarpą?

J. Szl.

SKAJTYTOJAMS LIETUWISZKOJO BALSO.

Paklausykite, mieli brolej, Lietuwininkaj wisu stonu, Seni, jauni ir turtingi, Ka jums žada tas naujasis Balsas grynaj lietuwiszkasis, Kuris dar tik prakalbejo, Zgada, mejle set pradejo Tarp lietuwiū czia esancziū, Wiens no antro tolinancziū. Balsas žada mūs surinkti, Tikra mejle atgajwinti, Kurios lyg sziol neturejom, Wiens no kito begt norejom. Dabar czesas mus prispyre Kad mus brolej pat's patyre, Ko trozskauja mūs duszeles

Ne ko kito: sūu naudeles. O ta nauda grejt atrasme, Per gazieta susiprasme, Kuri žada mūs mōkftnti Ir nog naujlenkiū apginti, Kurie ir tajp mus n'iwiejkia Tik jej pyksta ir'pakejkia. Lajks pagimde naujalenki, Lajks pražudys naujalenki; Rejk truputi paluketi, Tuojaus duosis paregeti. Kajp naujasis lenkuželis Lajžys musu kojūzeles, O mes ana priimdami, Szale sawias sodyddami Tarsim wisi: swejkas bukije, Nog mus niekur neprazukie. O kajp Balsas iszsiplatins, Wisus brolus jis šuragins Szaukdams garsej: neatbokim Visi sztywaj isz wien stokim Mejle karszta gajwindami, Vienas antra gelbedami, O pirmiausej dirbkim drasej, Jejgu rejktu, kad ir staczej; Tegul mato wisas swietas, Kad taj butu ir pats biasas. Kajp lietuwej iszwien ejna Jog gazieta jau iszejna Skajsti, graži kajp lelija, Daug swarbesne už „Unija“; Nes Unija jau pragajszo Ir in dumbilus insimajszo. Pons Twarowskis labaj serga Kad lietuwininkus drutajš randa. Tur but keta jau sustoti Ir Unija swynioti; Nes ir koznas tajp pat daro, Kajp pajunta jau prie gało. Mes klausyti neketinkiam, Naujalenkius atwarykiam, Kurie lenda i mus tarpą Ardydami musu skarba. Imkiam grejtaj kuo wejkiausej Ta gazieta mylimiause, Kuri mumis bus už sarga, Diena nakti už pagalba. J.

APGARSINIMAJ.

LIETUWININKAJ PAS LIETUWININKA!

Rasite szalto ir gero alaus skanaus ucyno ir likieriu mano salu- ne; turu ir biljarda. Jonas Butkauckas

262 East Broadway. Naujas Jorkas.

Spanstuwe „Lietuwiszkojo Balso“ kajp žinome, brolej, priguli prie wisu lietuwininku, kurie prie to Balso artinasi. Lietuwiszkojo Balso draugyste lajkys sawo susirinkimus Naujame Jorke ir [kituose miestuose jo filijos] tajp tankej, kajp iszpułs pagal rejkala, iki statutos draugystes nebus sutajsytos. Rokunda isz daugumo inejusiu piningu, pasidariusiuju kasztu ir isz daugumo pribuwusiu sanariū bus iszduodama koznus tris menesius ar atskyruose lajzskuose ar tam paczia me lajkrsztyje. Pirma syki Lietuwa pamato lajkraszti uždeta per wisu myletoju Lietuwos istanga. Tegul gi tas Lietuwos myletoju pulkelis kaskarts auga ir didlnasi. Komitetas Lietuwiszkojo Balso:

Jonas Szlupas, sekr. koresp., 43 Spring st., New York.
 Kazys Anckajtis, sekr. finansu, 199 Hester st. N. Y.
 Pranas Buczinskas, kassieris, 322 Henry st. New York.
 Prižiuretōjejs yra: J. Juszkewyczius, S. Idika, A. Awl- žienis, J. Bindokas, J. Wajsznys, M. Maczyš.

Redysteje Liet. Balso yra galima pirkti tas kningas:

- AUSZROS KALENDORIUS ANT 1885 METU --- 35.
- TEWYNAJNIU GIESME WYTURIO --- 15 c.
- AUSZRA ANT WISU METU --- \$ 2.00
- AUSZROS KALENDORIUS ANT 1884 M. --- 25 c.
- OSZKABALU DAJNOS --- 25 c.
- LIETUWISZKAS SZUPINYS 15 c.
- DRAZDAUSKO SWIETISZKOS IR SZWENTOS GIESMES - 15 c.
- MIGLOWAROS DAJNOS --- 25 c.
- KNINGOS TEJŠYBIU --- 25 c.
- NERIO PAMOKSLAJ APIE GASPADORYSTE --- 25 c.

Tie brolej lietuwininkaj, kurie nemokedami nej skajtyti nej rasztyti noretu iszmokti trumpame czese, užprasdomi kozna nedeldieni atejti i redyste „Liet. Balso“ ant 3 adynos po pietu. Kas prades ejt in moksla, turi ji bajgti. O mokslas prasides no 12 d. liepos menesio.